

El passat dia 29 de juny s'inaugurava en la Fundació Miró de Barcelona l'exposició "Visca el piano" de Carles Santos. Encara que la música estructura tota la seua producció, Santos és un artista multidisciplinari capaç de plasmar les seues idees en diferents llenguatges artístics. Aquesta mostra té, d'una banda, un important caràcter de retrospectiva, ja que arreplega moltes de les seues escenografies, fotografies, filmacions i objectes artístics desenvolupats al llarg d'anys; d'altra banda, integra importants novetats que apunten a la futura activitat del genial artista de Vinaròs.

Com a complement de l'exposició el centre KRTU de la Generalitat de Catalunya presentava un acurat catàleg que ben bé podria ser el testimoni més complet de tota la seua trajectòria artística. El catàleg aporta no sols documentació inèdita, sinó també les veus i els jufs de molts personatges de tot arreu que van tenir i tenen relació amb la seua biografia artística. L'esforç de tots els que hi han intervingut ha estat enorme i després dels tràfecs de la inauguració xarrem amb Carles Santos (Vinaròs, Baix Maestrat, 1940) i amb la seua companya, Mariaclena Roqué (Tarragona, 1952), en la casa que aquesta té a les Cases d'Alcanar.

— Com ha sorgit i s'ha desenvolupat el procés d'aquesta exposició tan impressionant?

CARLES SANTOS: Bé, l'arrancada, la decisió de fer-la, ve de lluny i la teníem molt clara. Per això vam estar un temps acumulant materials, fent inventari i posant un poc en ordre les coses de molts anys (fotografies, ressenyats, partitures, objectes escenogràfics...) amb l'ànim de fer-ne alguna cosa. El projecte, ja el teníem quan, afortunadament, el KRTU (Generalitat de Catalunya) el va fer seu pensant en l'exposició i, en les seues mans la documentació ha anat creixent. S'ha fet un gran esforç per recuperar coses que no teníem controlades i el resultat ha estat fantàstic: s'han restaurat fotografies en mal estat, s'han recuperat cartells, textos i moltes coses. Tenim la sensació que si nosaltres vam posar cent coses hem tornat a casa amb dues-centes. Ara, per exemple tinc més pianos que quan això va començar i, a més, hem fet coses noves, que és el que més m'interessa.

— Aquest rescat de la memòria de molts dels seus treballs d'altres èpoques representa una mena de culminació de la seua trajectòria artística?

C. SANTOS: Bé, això més aviat ha estat com un accident. La veritat és que això de rescatar la memòria sona una mica a necrològica i en realitat podria haver-se produït més tard: quan jo ja no hi siga. Ho preferiria així, però, bé, s'ha produït ara. Ens ha alterat bastant la vida quotidiana, així com el procés i el ritme natural de creació, i hem hagut d'integrar-lo en el propi de l'exposició. També, fins i tot per mera coincidència, s'ha

presentat l'exposició paral·lela "Mariaelena Roqué desvesteix Carles Santos", amb els vestuaris que ha realitzat per als espectacles musicals de Santos. Això ens ha portat temps i energia. Però jo no voldria veure-ho com una culminació de res.

MARIAELENA ROQUÉ: La veritat és que el millor d'aquest treball ha estat contextualitzar el personatge que és Carles Santos. Molta gent el coneix a ell i a la seua obra de manera parcial i plena d'anècdotes i malentesos com "és aquell que toca el piano" o "és aquell que espentava un piano per les Rambles de Barcelona". El catàleg s'ocupa de fer un recorregut pràcticament des de la seua relació amb el piano en la infància, les experiències a Barcelona amb el "Grup de Treball", amb Joan Brossa, amb el GIC, les seves primeres pel·lícules i treballs amb Pere Portabella, les seves experiències a Nova York, els espectacles musicals. Per això dóna una visió més polièdrica, més completa.

C. SANTOS: De tota manera, el més important per a mi és la nova obra que Portabella ha propiciat. A banda dels *Pianos intervinguts*, he rodat noves coses amb Portabella, coses que recull l'exposició, i també hem arrancat amb les *Variacions Goldberg*, que serà un llargmetratge.

—Quines institucions han patrocinat aquesta mostra?

C. SANTOS: Doncs, les de sempre. A banda de la Generalitat de Catalunya i la Fundació Miró, hi han col·laborat l'Ajuntament de Vinaròs i la Caixa Rural, la SGAE, TV3, *El Periódico de Catalunya*... Amb les institucions de la Comunitat Valenciana es va intentar, però no es va poder arribar a cap acord. Pareix que tenien moltes despeses amb això de la visita del papa.

—Parlem de les *Variacions Goldberg*. Com ha sorgit la idea de realitzar un llargmetratge amb aquest tema?

C. SANTOS: La idea sorgeix de Pere Portabella i de mi. Portava molt de temps rondant-nos la idea de tornar a fer un llargmetratge els dos junts. Des de fa un any que en parlem em vaig posar a estudiar a fons aquesta obra de J. S. Bach al piano. D'aquesta obra musical, de la seua estructura, sorgeix tot el concepte del film. La pel·lícula és d'ambdós, encara que hem hagut de recórrer, en alguns diàlegs complicats, a la col·laboració de Xavier Albertí.

"Tenim un mig guió per fer un llargmetratge a partir de 'Les variacions Goldberg'. Crec que és l'ideal, començar a rodar només a partir d'això i deixar espai per a les idees que vagen sorgint"

Es produeix la casualitat, a més, que ara es reivindica el cine de Portabella en molts circuits de prestigi, que inclouen Documenta (Kassel), el MoMA (Nova York) i també el Centre Georges Pompidou de París. És un moment propici i en molts llocs es difon aquesta obra cinematogràfica. A Argentina, per exemple, estaven encantats de descobrir-lo.

Al marge d'alguna petita col·laboració, com la filmació de les imatges que apareixen en l'espectacle *El compositor, la cantant, el cuiner i la pecadora*, feia molt de temps que no havíem treballat junts. Possiblement des que vam fer *El pont de Varsòvia*.

—Quina relació hi ha entre l'obra musical i la pel·lícula?

C. SANTOS: El nom de la pel·lícula ens obliga a mostrar algunes coses de l'obra musical, a més que aquella s'estructura com un tema amb variacions. Ens veiem obligats, per exemple, a fer aparèixer el tema de les *Variacions Goldberg*. De manera que és interpretat per la pianola mòbil que tinc. Com veus, no em preocupa gaire la qüestió interpretativa musical. Ni entrem en els aspectes historicistes del clavecí, ni en altres matisos sobre els quals va treballar Glenn Gould.

—Segueix d'alguna manera l'estructura de l'obra musical?

C. SANTOS: Bé, no crec que al capdavant fem les trenta i tantes variacions. En devem fer vint i escaig, però, a més, n'hi ha de tota mena. Algunes no pertanyen a aquesta obra de Bach. Hi ha una escena, per exemple, en què més de vint violoncels toquen un fragment de les suites per a violoncel només. Crec que de la suite número 1. Una altra de les variacions l'he pensada per a una harmònica. També apareixerà música pròpia, que no és de Bach.

Hem rodat alguna escena curiosa, com una sobre l'afinació, però sense caure en tòpics. Es tracta d'una cosa molt discreta amb un afinador francès, Lucièn, que és cec i albi. Es tractava d'un cec de bas-

tó i, com que necessitàvem un gos guiam havent de llogar-ne un de l'ONCE. La veritat és que ens va fascinar la desimboltura del gos, l'expressió que anava adoptant sentint els sons de l'afinació. Però no explicaré més coses de la pel·lícula, que l'autoria no és meua només.

—Es troba planificada tota la pel·lícula?

C. SANTOS: No, tota no. Tenim com un mig guió. Pensem que és l'ideal, començar a rodar a partir només d'això i deixant espai per a les idees que van sorgint. Cada setmana o cada quinze dies rodem una seqüència i anem muntant-la. Hem rodat el tema, algunes variacions (una per a mi de Pere i al revés); també hem rodat la de l'afinació i la dels violoncels en el Metro de Barcelona, que té una força enorme. Pareixia que el tren hagués de funcionar només amb l'energia que transmet la música. Sobre la marxa, l'efecte d'algunes escenes ens suggerix idees noves, com la col·locació de les càmeres, etc.

La veritat és que rodar una pel·lícula d'aquesta manera està molt bé. Tenim un gran equip, podem visionar el que ja està muntat i això ens inspira. Els dos ens trobem en plena forma, i tant Pere Portabella com jo estem feliços amb aquest projecte. Per a mi, a més, és una continuació de la feina que sempre he fet.

—En quins altres projectes treballa?

C. SANTOS: Sempre tinc encàrrecs de composició musical. Ara treballo en un encàrrec per a Spanish Brass Luur Metalls i Amors Grup de Percussió conjuntament. També porte temps amb un encàrrec de composició de Kronos Quartet.

Quant a espectacles, tinc el germen d'un nou el tema sobre les avantguardes. No crec que siga de gran format, perquè no volem que els costos de producció siguin gaire elevats. Té un títol, *El fervor de la perseverança*, però encara tardaré a posar-me mà a l'obra.

Josep Ruvira